

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foaie socială-culturală. Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 36.

Cruțarea.

Dacă voim să înțelegem însemnătatea național-economică a cruțării, atunci trebuie să fim modești și să tragem din ea numai învățături, ce le putem folosi și în viața de toate zilele în ce privește orice fel de agnisiune a poporului nostru.

Ce este cruțarea?

Cruțarea e un prisos, de care te poți lipsi oricînd, fără cea mai mică neplăcere, un prisos, care niciodată nu poate fi o trebuință neîncunjurabilă.

Cruțarea, e ca și fondul de rezervă, pe care îl folosești numai cînd nu mai ai nici o scăpare.

Orce ban cruțat e un grăunte de ferire pentru orșicine.

Cruțarea este drumul, unicul drum sigur, ce duce la neatîrnarea economică. Fiecare om cu mintea întreagă, și doritor de înaintare are ca țintă cruțarea, căci numai prin ea poate înainta, asigurîndu-și oarecare neatîrnare economică.

Dar cruțarea nu duce numai la această neatîrnare, ci și la libertate socială, căci cu adevărat numai acela e liber socialmente, care economicește nu atîrnă de nimeni. Ră-

dăcinele societății sociale așadar, niciodată nu le vom putea găsi în așa numita înțimplare, ci numai în *căștigul sigur al muncii economice*. În aseastă muncă economică zace doară și marea valoare morală, ce o are cruțarea atît cu privire la însul singuratic cît și la întregul popor.

Am văzut și vedem zilnic prin pilde vii, că tot însul cît și poporul cel mai cruțător, stă și *moralicește* mai bine. Și e foarte firesc să fie așa, fiindcă cruțarea în serviciul etice, promovează educația poporului. Simțul cruțării, cît ar și fi de mic, totuși întărită istețimea, cinstea, silința, dorul neatîrnării și are o influință priincioasă asupra simțului dreptății, a bărbăției.

Nu mai acela poate fi drept, care nu atîrnă de nimeni și de nimic.

Nu mai cel care nu atîrnă de nimeni și de nimic, poate avea bărbăție floare rară în veacul nostru închinat vițelului de aur, noul chip cioplit al celor mai mulți.

Cruțarea întotdeauna pune în luptă însușirile nobile ale omului împotriva urei, dorului de răpire, pe cari mulți necruțători cu voea, le nutresc astăzi în nemulțumirea lor.

Privind bilanțurile generale ale diferitelor noastre bănci, ne saltă inima de bucurie,

că putem dovedi că poporul nostru cruță din ce în ce tot mai mult, tinzînd astfel vădit din ce în ce mai mult spre neatîrnarea economică, din care va resări ca prin minune și cea morală etc.

Dacă inima fiecărui Român ar bate de dorul neatîrnării, fiecare ar începe să cruțe cît mai mult și să propovăduiască întrebuițarea acestei arme primejdioase pentru orcare dușman!

Trebue să dăm puțința fiecăruia să poată cruța. Și aceasta se poate face foarte ușor.

Fiecare în parte să nu tragă nimic dela gura altuia, să respălătiască munca bine, să recunoască fiecăruia dreptul la o viață mulțămîntă, dar cumpătată, ear mai virtos băncile noastre, fiind unele dintre instituțiile noastre cele mai numeroase, să nu uite nimic, ce ar putea atrage, întări și mări simțul de cruțare în poporul nostru. De asemenea școalele noastre să înceapă cu *cruțarea silită* a fiecărui școlar, avînd fiecare cîteo așa numită pușculiță, a căruia cuprins după un timp oarecare să fie depus la o bancă din apropiere cu o dobîndă anumită, pe timpul cît rămîne acolo. În chipul acesta și banca și școlarul, ba chiar orișicare căștigă: banca, căștigă bani cu dobîndă mică, fără multă

Foiță originală.

Evoluția și Creațiunea

— Reflexii —
de AUREL POPOVICI.

Omul are două facultăți spirituale: mintea și voința. Aceste sînt cari, — pe lingă toată dezvoltarea, să zicem gradată a trupului — constituie golul ce nu se poate umplea, golul imens ce există între nimica și ceva.

Existința, natura și însușirile acestor facultăți omenești sînt dovedite, ba chiar direct (empirice) constatate după metoda științelor naturale.

Orce fenomen pretinde o cauză adevărată (corespunzătoare); natura fenomenului tradează fără îndoială și natura forței (energiei) prin care s'a produs.

Materialismul modern însă negînd dualismul dintre suflet și trup, zice că, substanța ce gîndește, vrea, simte, etc. . . . provine din funcțiunea multiformă a creierului; prin urmare: creier, suflet, — totuna; între dezvoltarea (formațiunea) creierului și între facultățile spirituale trebuie să existe un mers paralel.

Însă nu-i așa.

Știm că creierul maimuței mai mult seamănă cu al omului, și cu toate acestea, elefantul, calul, cîinele, nicidecît nu-i mai pe jos în facultăți decît

maimuța; creierul delfinului este din cale-afară dezvoltat, a castorului (vidrei) — foarte neînsămnat, și cu toate acestea cine ar putea nega superioritatea vidrei? Asămănarea între creierul elefantului și a porcului este foarte mare; creierul omului, gorilei, orangutanului este mai același și cu toate-astea? . . . Aici dară nu prinde dovada.

Zic unii că mărimea absolută, alții că cea relativă a creierilor ar face ceva.

Chitul, elefantul și rinocerul au massă mult mai mare de creier decît omul; pițigoii și alte paseri mici, au în proporția trupului creier mai mari, ba creierul unor specii de maimuțe — numite sapajon, zice Buffon — este relativ mult mai mare decît al omului cu toată această sintelele mai stupide dintre toate maimuțele din lume.

Zic alții că fosforul gîndește. „Fără fosfor nu-i gîndire” — zice Moleschott.

Dr. Hyrtl, în urma unor cercetări punctuale a constatat, și astăzi se știe deja că creierul fericeii oi și a adorabilei gîște conține mai mult fosfor decît a bietului om.

Femeia are creier mai frumoși, mai fini, mai proporționați, mai cu multe sucituri, cu mai multă materie sură (aceste sînt după materialistii recerînțele unui creier cu minte mare), decît a bărbatului — zice Dr. Hyrtl! — și cu toate acestea nu cred că va zice cineva că genul femeesc ar fi mai cuminte decît cel bărbătesc. O obiecțiune modernă și mult tratată astăzi e cea despre creierul copiilor:

La copii creierul e nedezvoltat, — și funcțiunile spirituale sînt neînsămnate. — Da! însă după cum au constatat Neumann, Liebig, Bischof și alții, cauza nefacultăților, sau a calităților primitive spirituale nu este de a se căuta în nedezvoltarea creierilor, ci numai în — *neexperiențe*.

La animale experiența se învîrte între margini de tot strîmte, și este mai egală cu — *bi-mica*.

Puiul de găină d. e. sau de rață, etc. . . ., îndată cum părăsește găoacea, este abil pentru toate cele ce-i sînt delipsă. Totastfel și marea mulțime de insecte, apar deja dela început cu o perfecțiune isprăvită, cu un instinct puternic. Omul însă, fructul selecțiunii de milioane de ani . . . nu dispune din calitățile astea folositoare. Cîta deosebire! . . .

În viața micuțului este un moment însă, (nu prea departe dela naștere) cînd sufletul înzestrat deja cu ceva experiență, se manifestă în toată puterea. Pruncul inventează limbă proprie pe care noi ni-o însușim mai iute decît el pe a noastră.

Taine (naturalist) zice despre o fetiță a sa de zece luni: „întoatăziua vede pe bunicul său a căruia tablou mic dar bine reușit (desemnat cu cretă) îl arătam adeseori; nu peste mult, la întrebarea unde-i bunicul? . . . fetița se întorcea iute spre tablou și rîdea. Față de tabloul nereușit al bunicei nu arăta nici un semn de cunoaștere”. Poftim și cercați cu cea mai bătrînă gorilă să vedeți intrucît va fi în stare să judece asămănarea dintre un obiect,

oboseală și condiții ruinătoare, cu care apoi poate să lucreze, ear școlarul, sau orcare alt depunător, bani albi, pentru zile negre.

Care bancă va încerca cea dintâi?

Dăne Doamne de pe acum mintea cea din urmă a Românului, pentru ca visul să ne fie isbîndit!

(București)

Trăian Țăranu.

Primejdia alcoolului.

III.

Am zis că spiritul străbate din ficat prin sînge în întreg organismul. Acum să vedem ce schimbări se ivesc în inimă, în centrul singelui.

Cînd întreg organismul e rău nutrit, atunci și inima nu-î bună. Grăsimea așezată pe inimă împiedică funcționarea și urmarea e că contragerile inimii nu sînt destul de puternice, circularea singelui slăbește. Deoarece beuturile spirituoase, chiar în cantitate mică ridică apăsarea singelui dela 136 la 169—190 milimetri argint viu, pulsul vasezică contragerile inimii se ridică dela 72 la 90, urmarea nu e alta decît că inima e bolnavă, adecă trebuie să lucreze mai mult.

La aceste se mai adaogă apoi beutura, care prin resorbire încoardă vasele de sînge mărește frecarea, și la rîndul său dă și mai mult de lucru inimii. Nu e de mirat dacă inima, și așa bolnavă, obosește și în sfîrșit abdică serviciul; înceată de a mai bate. Aceasta e apoplexia (șlagul) de inimă.

De această boală sînt atinși mai ales cei iubitori de beuturi spirituoase, deoarece celulele care căptușesc interiorul vaselor de sînge, venind în atingere cu alcoolul, se nutresc foarte rău, se îngrașă în fine se împetresc. Astfel de vase împetrite se simt înțepenite (tari), nu se pot dilata (lărgi) bine, și așa, dacă ajunge în ele mai multă fluiditate ca d. e. după o cină bună; vasele pleznesc, sîngele străbate, în creier nimicește numai o parte mică, și atunci minile, picioarele sînt paralizate, sau dacă e o mare parte a creierului nimicită, sigur ne cauzează moartea. În astfel de cazuri e fericit omul acela care în viață au păcătuit numai atîta că se desparte iute de

viață. Dar vai de acela a cărui creier începe a se îmbolnăvi. Pe aceștia îi personifică Gorky în piesa sa „Asilul de noapte” prin actorul care suferă de tulburarea minții, latinește: paralytis progresiva: „Mai demult cînd organismul meu încă nu era otrăvit de alcool, aveam o memorie fabuloasă, ... da bătrînule! Acum ... s'a sfîrșit ... numai știu nimic ... nicio vorbă ... toate am uitat! Și sufletul mi-l-am beut, sînt un moșneag ... un om pierdut ... Pentru ce sînt eu un om pierdut? Pentru că imi lipsește încrederea în mine însumi ... S'a sfîrșit cu mine”. Din starea aceasta ne desparte numai un grad de starea înfiorătoare a nebuniei, de delirium tremens. Un astfel de neferecît să teme într'una n'are nici noaptea odihnă, pretutindenea vede năluci, cari îl urmăresc pretutindenea. În desperarea lui rupe, sparge toate, și în urmă nu-î rămîne altă, — îl duc în casa de nebuni ...

Și în rărunchi ca și în ficat se dezvoltă o aprindere cronică. Rărunchii la început se măresc, cresc de 2—3 ori atîta de mari, se nimicesc celulele și în fine se micșorează și se întăresc. În urma acestei îmbolnăviri rărunchii nu mai sînt în stare a îndepărta din corp acele materii stricicioase pe cari organismul le formează, deaceia la început ne cauzează sgîrciuri și vomăm, ear mai tîrziu tîrpie, și în fine ne cauzează moartea.

Despre diferitele afecțiuni de nervi și de mușchi cauzate de alcool nu voesc să amintesc deoarece aceasta pretinde cunoștințe speciale.

Pe scurt voesc să amintesc ceva și despre nervii contractori ai vaselor de sînge, pentru că alcoolul, pe aceștia îi paralizază, și așa vasele de sînge se dilatează (lărgesc), de unde provine culoarea roșie a peleii oamenilor bețivi. O altă urmare e că sîngele circulează în pele mai lin. Deaici urmează că rădăcarea căldurii e mare în pele și produce simțul de căldură. Din asta apoi s'a născut părerea greșită că beuturile spirituoase încălzesc. Faptul e că o suprafață mai mare a singelui încălzit vine timp mai îndelungat în atingere prin pele cu aerul mai rece de din afară, adecă ne recorim, de unde și provine că bețivii se răcesc mai ușor, ear receala le poate cauza moartea. Organismul astfel slăbit e mai puțin rezistent față de

morburile lipicioase, suferă mai anevoios ferbințelele.

E natural că toate aceste afecțiuni se manifestă într'un grad mai mare la copilul slab, cînd e în stadiul dezvoltării. Tocmai deaceia păcătuiește foarte mult mama care bea beuturi spirituoase, cunoscînd bine influința spiritului și știind că spiritul trece în lapte. Tot așa sînt devină părinții, cari ori la încolțirea dinților ori mai tîrziu, dau copilului beuturi spirituoase.

Dr. I. Fometescu.

IGIENĂ.

— Despre îmbrăcăminte. —

de

Dr. Gheorghe Crăniceanu.

La 1781 scrie Sulzar: Țăranțele poartă în Banat și Moldo-Valahia cercei și la gît galbeni, corale și mărele, o giubeică fără mîneci dela umăr până la glezne, mînecele fiind înlocuite prin ale cămeșii, care este brodată; mai poartă două cătrînțe dinainte și dinapoi, peste ele briu, vara poartă pe trunchiu numai cămașă. Earna încă un corcel scurt sau cojocel, tot fără mîneci, sau și un cojoc de miel pe deasupra. Cele nemăritate sînt cu capul gol, măritatele cu ștergar (peșchir) de muselin. Țăranul din cîmpie nu poartă suman scurt și cămașă scurtă sau izmene înguste, ci pantalon largi, sucman lung și fesul turcesc. Cămașă scurtă are mîneci lungi și largi, deschise, itarii sînt lungi, de pinză sau de postav, vara poartă o haină scurtă (fustă) cu mîneci din postav gros, negru, zeghe, sau o simplă bucată pe spinare, cu o glugă, earna un cojoc scurt, sau o sarică, adecă mantauă cu mîneci din lină de oae, foarte aspră și păroasă, chimir de pele, căciulă de miel, albă ori neagră, vara o pălărie sau bonetă (Tschakelhaube). Fiecare țărancă se sulimenește, afară de cele bătrîne.

Soluț englez dela Țarigrad Toriton scrie la 1812: Îmbrăcămîntea locuitorilor (din Valahia și Moldova) celor de acum vara este întocmai ca al celor vechi, precum este închipuită pe coloana lui Traian; un chip sălbatic purtînd o cămașă de pinză groasă legată împrejurul briului și o păreche de izmene lungi, un toporaș mic spinzurat la briu, o pele de oae aruncată peste umărul stîng și atîrnată peste pept.

Neigebauer scrie pela 1846: Portul național constă din opinci neargășite, pantalon de pinză și peste ei cămașă, în cap o căciulă de oae, mai rar pălărie rotundă. Într'un chimir de pele sau briu de lină stă înfipt cuțitul, și mai poartă și o manta de postav aspru, cenușiu-brun, sau cojoc de oae a cărui lină se întoarce înafară la vremea rea. În Valahia adesea se poartă cînd călăresc, un fel de gamașe, care fixîndu-se la ge-

și reproducerea lui în desen cu creta (în dimensiuni foarte mici)?

O altă manifestare a sufletului rațional e — risul. Acesta e o însușire escluziv omenească. Cari simt cauzele risului? A analiza risul, ar fi ceva cam greu și gingaș. Cauzele principale ale risului, zic cei mai mulți învățați, ar fi: șodul, neplăcutul, contrastul, ridicolul. Dacă străbatem însă mai afund în toată treaba, vedem că cauza risului în ultima analiză e numai — mintea.

Și decît risul însă, o însușire și mai escluziv omenească e — surîsul. Acesta izvoarește din suflet. Băeatul dela început deja nu numai că suride, dar și înțelege limba mută a surîsului carea e adîncă, adîncă ca și dragostea. „Începe parve puer, risu cognoscere matrem”.

Obiecțiunea cea mai auzită însă în dispute de stradă și cafenea este cea despre creierul stricat, despre nebuni. Unde este sufletul la acestea? — întreabă dl Vladimirescu.

Subpositul obiecțiunii acesteia este fals, pentru că după constatarea celor mai celebri psihici (Georget, Groos, Buzorini, etc.), nebunia nu provine din stricarea (descompunerea) creierilor, ci cauzele ei principale sînt curat intelectuale și morale.

Cercetînd Georget creierii alor 100 nebuni, a aflat creierii tulburați numai la 5 indivizi. Din aceasta, și alte multe cercetări încă, știința declară pozitiv că: cauzele nebuniei sînt afecțiuni psihice

de tot soiul. S'a constatat mai departe că nebunii înainte de moarte mai întotdeauna își revin la conștiință. Afară de acestea să știe în deobște că materia creierului în urma legii fiziologice numită a desasimilațiunii, dimpreună cu materia întregului corp omenească — să schimbe în circa 2—3 săptămîni cu desăvîrșire. Cum să face dară că pelîngă neconținută schimbare a materiei, eul rămîne același? ...

Dar să vedem cîteva cazuri concrete din opul Drului Scheidemacher: Gehirn u. Seele p. 216—233; din aceste va apare mai presus de orice îndoiala că: creier, minte, suflet nu-î totuna.

1) *Umflături și iregularități în creieri fără nici o alterare a intelectului.* „După datele lui Andral, cari să răzîmă pe 43 cazuri de aceste, mintea, în cele mai multe cazuri a rămas nealterată, numai în puține cazuri de aceste obvin tulburări mentale și și aceste apar numai în ultimele zile a morbului ... Durand și Fardel după examinarea alor 71 cazuri de aceste, a aflat de exacte toate espunerile lui „Andral”. (Calmiel).

2) *Vermuleți în creier fără alterarea minții.* „Am aflat vermuleți de aceștia în creierii astorfel de oameni despre cari urme n'ar fi presupus vredată că au fost smintiți”. (Neuman). Tot în senzul acesta să declară și Bonet, Romberg, etc. ...

3) *Plumbi în creier fără alterații intelectuale.* „După chirurgia lui Brun s'au dat multe cazuri cînd în diferite locuri din creieri, au stat ascunși

multă vreme plumbi de pușcă fără vreo alterare a intelectului”. (Ulrici).

4) *Copturi în creier fără nici o tulburare mentală.* „... a fost unul din cei mai inteligenți, mai de viață și mai de spirit dintre cîți cunoșteam ... după moartea lui am aflat în emisfera stîngă a craniului, o massă considerabilă de coptură obdusă în peliță groasă”. (Neuman).

5) *Părți de creieri întregi stricate fără nici o smintă la minte.* „Sectionînd un om care până la moarte a fost conștiu și cu mintea curată am aflat creierii mari și cea mai mare parte a creierilor mici în stare de coptură ce dă înfluiditate, ba chiar și osul cuneu ia fost frînt”. (Kern). Ce zici dl Vladimirescu? ... „Esperința medicală a dovedit că nu există nici o părțică din creierii omului care să nu fie fost nimicită cu desăvîrșire fără ca intelectul să fie suferit cîtuș de puțin”. (Hagen). Anumit am citat aceasta pentru că „materialiștii puneau de sediu acuș o parte acuș alta a creierului”. (Hartman).

6) *Delăturarea unor părți din creier fără ca intelectul să suferă ceva.* „La astfel de oameni, cărora trebuia să le delatur părțile stricate din suprafața emisferelor, să întimplă adesea aceasta fără nici o schimbare a intelectului. Ba uneori în vreo emisferă au fost stricaciuni stabile Cruveilhier publică un caz că la un bărbat de 42 ani, întreaga emisferă stîngă a creierului mare a fost atrophică, fără conturbarea minții”. (Müller).

nunche spinzură în jos nodite, fiind făcute din postav alb decorat cu bande roșii și albastre. Femeile poartă o cămașă lungă cu minci lungi, adese roșii sau albastre, altădată decorate ingenios și cu mărgelile de sticlă și cu fluturi de aur; prin prejur de coapse se înfășură o bucată de postav aspru brun, țesută cu vârgi, dungă peștriș și care la o parte rămâne deschisă; în unele părți rămân amândouă laturile deschise, atârând în jos două cătrinte de acestea, dinainte și dinapoi, acestea earăși sînt făcute în unele părți aproape toate din fire încit țesătura de sus de capse (șolduri) este numai de un lat de mină. Unei fapturi svelte, cu coadele de păr împletite pe după cap îi vine foarte pitoresc acest costum. Dar obicinuit să leagă împrejurul capului o maramă pistră, singura bucată ce se cumpără dela oraș, căci celelalte haine femești și bărbătești se fac toate de însăși țărancele.

Economie. Să apărăm paserile.

Cucit e un popor mai cult, cuatit mai mult știe prețu și înșămăntatea acelor creaturi dragălașe, cari în păduri și pe cimpii, cu cintece pline de farmec premăresc pe Tatal ceresc.

Rolul paserilor e atit de înșămănt în gospodăria naturii, în economia omului, dar și în simțul estetic, încit cu chestia ocrotirii paserilor folositoare merită să ne ocupăm și să propagăm în cercuri cit mai largi la poporul nostru cum și legea și ordinațiunea ministerială dispune, ba chiar și geniul neamului românesc cîntind doina: „Paserică mică-mititică... ne îndeamnă să ținem pași cu alte popoare culte și să îmbrătoșăm cu toată inima o asemenea mișcare culturală, care în prima linie ne impune a recunoaște și a respecta o lege sublimă a naturii.

Poporul englez nu numai ca autoritate în stăpînire, ci și ca societate iubește mult, ce Lord Salisbury cu ambițiune națională a exprimat înaintea lumii „splendid isolation“. Această izolație a estins-o poporul englez și pe terenul ocrotirii animalelor și paserilor folositoare.

Și oare noi Români nu vedem în firea noastră nici o izolație splendidă?!

Doară însuși ochii străinilor scrutători au văzut-o, ridicîndu-și ochii dela vatra sătenilor dela poala munților până la stîna muntenilor.

Inimele lor atuncî s'au deschis și au admirat „firea“ adevăraților fii ai naturii istorisită în toate fazele ei de „Doină născută odată cu Românul“.

De orice caracter fie doina noastră istorisitoare, aduce ca de mărturie „Flora“, de sol trimite „Fauna“ în cari și-a depus toată încrederea și dragostea inimii sale ocrotită de jur-impriejur de acești vecini, cari nu cunosc fațarnicia, invidia, ura, vrăjmășia, ci cu toții rîvnesc în cea mai mare armonie pentru scopul prefipt de prevedință.

Frunzelor își spune veselia și își plînge amarul, pasericea își da dorul greu de supurtat săl răpadă „la fereastra ei“ cea mică...“

7) *Minte fără creier.* ... cu ocaziunea unei secționări Hufeland a aflat craniul unui om gol, fără creier, sec, și omul acesta, până în penultîma zi a morții sale nu ș'a perdut conștiința. (Ene-moser: Über die nähere Wechselwirkung des Leibes u. der Seele mit antropologischen Untersuchungen über den Mörder Adolf Moll. Bonn 1825 p. 161).

Vedem dară că mîntea este un ce neatîrnătoare de creier, și cu atit mai puțin dependentă dela fizicul omului. Aceasta și mai ușor aș pute-o dovedi, dar ajungă deocamdată și atit.

Dar să revenim earăși la mîntea pentru că dl Vladimirescu zice că: „omul n'are nici o facultate care nu s'ar putea găsi în mic și la alt animal“. Aici trebuie să ne mai războim puțin.

Pentru a arăta falsitatea aserțiunii acesteia, să facem deosebire — pentru mai ușoara lămurire — între *înțelegere* și *mîntea*. În general zicem că înțelegerea este facultatea de-a cunoaște. O cunoaștere senzitivă carea involvă în sine și facultatea de-a reflecta și racioșina; ear mîntea e facultatea ce abstrage, generalizază, produce, concepte nouă, judecă, deduce, facultatea ce ș' însușește adevărurile prime și necesare, adevărurile abstracte (nemateriale) etc. ... Aceste sînt proprietăți esclusiv ome-nestî cari construiesc părilete despărțitor între om și animal, părilete, pe care dl Vladimirescu cu toată armada materialștilor, înzestrați cu tunuri sistem Darwin, etc. ... — nu-l vor putea strica nicîcînd.

Și aceste motive izvorite din lira inimei române — fără părileche în lume — cit de mult și echitabil ne îndeamnă a pune și în praxă apărarea paserilor folositoare și a cunoaște mai intenziv activitatea lor în natură și apoi a o și respecta cum se cuvine.

Cei mai mulți însă nu judecă corect paserea după înșămăntatea și chemarea ei, pentru că nu cunosc munca lor înșemăntă în gospodăria naturii; și mai cu seamă nu cunosc acele milioane, cari migrează primăvara și toamna dintr'o regiune într'alta. Acestea nu sînt numai o masă de paseri, ci o droae de lucrători, cari în natură împlinesc o muncă indispensabilă pe care după plămuirea lor numai ele o pot săvîrși.

Forestier **Victor Pascu.**

CRONICA.

Reuniunea rom. de cîntări din Oravița-mont. împreună cu surorile reuniunii din Oravița-rom. arangează la 21. Iunie a. c. un festival întru pomenirea lui C. Porumbescu în localul „Grădinei de tir“ din Oravița-montană, în care scop se fac cele mai mari pregătiri avînd un program bogat și demn de pietatea ce o datorim lui Porumbescu, care a distins pe Oravițeni cu dedicația „Marșului cîntăreților“. Ne bucurăm a vedea cele trei surori (reuniunile gr. or. și gr. cat. din Oravița-rom.) dînd chizeșia succesului splendid. Învităm și de pe acuma publicul românesc și pe toți iubitorii de artă la această rară serbătoare. Programul se va publica mai tirziu. Presidiul chorului din Oravița-montană.

Directorul Seminarului din *Caransebeș* Dr. Iosif Olariu a fost hirotesit întru protosin cel. Felicităm din suflet pe Prea Cuvioșia Sa la această înaintare binemeritată.

Cu ocazia examenului din *Ciclova-română* abilul învățător Ion Marilă fiind chemat la Reșița-rom. și-a luat remas bun dela sătenii, cărora 4 ani de zile le-a instruit și iubit copii. Lacrimile școlarilor săi, și a părinților lor, atestă alipirea ce o are poporul către un învățător devotat chemării sale.

La *Cacova* s'a înecat în Caraș un biet muncitor ungar, fiind înmormîntat de preotul ortodox rom. din partea locului și petrecut la proapă de obștea satului.

La *Apadia* se va țirnosi a doua zi de Rusalii biserica, renovată, cu care prilej se va serba și jubileul de 25 ani de preoție al harnicului paroh d'acolo *Nicolae Corneanu*. Mulți ani!

Valeria Popa, fîca preotului *Nicolae Popa* din Foeni și *Vasilie Paica*, candidat de preoție, fîdanțați.

Locotenent colonelul *Silviu de Herbay* și-a celebrat la Lipova cununia cu cunoscută noastră artistă *Valeria Pap*. Felicitări!

Eri, Vineri s'a ținut la *Mercina* conferința învățătorilor ort. rom. din protopopiatul Oraviții. Detalii în numărul viitor.

A doua zi de Rusaliu vor ține și băeșii din *Sasca-montană* serbătoare în memoria lui C. Porumbescu.

La *Varadia* concert și teatru în Dumineca Rusaliilor.

La *Petrovaselo* a doua zi de Rusaliu concert și teatru românesc, împreună cu petrecere de joc.

La examenul din *Cacova* i-s'au făcut ovații binemeritate distinsului învățător pensionar *Traian Lința*, care are merite frumoase pentru școala rom. din Valea Carașului.

Progresul școlii primare române din *Comoriște* e uimitor.

Bibliografie.

A apărut: *Ciprian Porumbescu* icoane din frămîntările unui suflet de artist. De Dr. Valeriu Brașite. Broșură de 120 pagini. Cu portretul lui *Ciprian Porumbescu* după ultima fotografie, cu un conținut foarte interesant. Prețul unui exemplar 1 coroană 50 bani. Se poate comanda prin administrația ziarului „Drapelul“ Lugoj, sau de-a dreptul dela autor. Se capătă și la Administrația noastră.

A apărut Nr. din escelenta revistă „*Viața Românească*“ din Iași, cu următorul sumar: *Mihail Sadoveanu*: *Haiia Sanis*. Dr. *Ion Radovic*: În chestia agrară. D. *Anghel* și *St. O. Iosif*: *Cometa*, comedie în versuri (actul II). G. *Ibrăileanu*: *Evoluția Spiritului critic* (Eminescu și socialiștii). *Al. Tzigara-Samurcaș*: *Cronica Artistică* (Monumentele noastre cu 7 ilustrații). Dr. D. *Călugăreanu*: *Cronica științifică* (Relațiunile Chimiei fiziologice cu chimia pură și cu Fiziologia). C. *Stere*: *Cronica Internă* (Latifundiile și fărâmițarea proprietății țărănești). I. G. *Duca*: *Cronica Externă* (Situatiia în Balcani). *Tarascon*: *Cronica Veselă* (Fărîmituri). A. *Mirea*: *Cronica Vesetă* (Caleidoscop). I. *Russu-Șirianu*: *Scrisori din Ardeal* (Sinoadele eparhiale. — Pentră școală. — Prigonirea învățătorilor. — Procese de presă. Noul regulament al dietei). Dr. I. *Cantacuzino*: În amintirea lui Dr. *Ion Radovic* (cu un portret). Prețul abonamentului anual pentru Austro-Ungaria: 15 cor.

Editor-proprietar: **Gheorghe Jianu.**

Redactor responsabil: **Alexandru Purgariu.**

Obiectul comun al omului și al animalului cu privire la cunoașterea senzitivă, este concret influențator asupra simțurilor. Animalul nu să poate ridica peste impresiunile trezute în el de singuraticile obiecte, pentru că simțul trupesc (intermediatorul cunoașterii), nu e capabil de mai mult. Cunoașterea senzitivă acvizată, cuprinde în sine și memoria senzitivă (reținerea expresiunilor externe), tocmai cași legea despre inerția materiei. Aceasta cunoaștere senzitivă împreună cu memoria senzitivă, formează baza sau substratul tuturor fenomenelor la cari să estinde viața — să zicem — spirituală a animalelor.

Dl Vladimirescu însă pentru proptirea aserțiunii Dsale citează din *Romanes* și *Klatsch*, cari zic că între viața spirituală a omului și a animalului nu există deosebire cvalitativă ci numai cvantitativă; încoronează apoi citatele cu declarația „marelui zoolog al universității din Jena, *Ernst Hăckel*: „Der Unterschied zwischen der Vernunft eines Goethe, Kant, Lamarck, Darwin, und derjenigen des niedersten Naturmenschen, eines Wedda — Akka, — Australiennegers und Patagoniers, ist viel grösser, als die graduelle Differenz zwischen der Vernunft dieser letzteren und der „vernünftigen“ Säugethiere, der Menschenaffen (Antropomorpha) und selbst der Papstaffen (Papimorpha), der Hunde und Elephanten!“

Dar să nu facem asămănare cu acești negrii sălbatici, ci să mergem și mai jos, dacă voești

până la omul cvartar și săl asămănăm cu animalele Dtale; vom vedea că păriletele despărțitor a fost și este tot atit de mare cași diferența dintre *Goethe* și între un măgar de exemplu.

Și de acea s'a deosebit omul cvartar (rămășițele vorbesc), și să deosebește esențialmîntea și urmașul său, de toate animalele, pentru că a poșezut și poșede *ceva*, ce nici cea mai iscusită gorilă nu poate testa următorilor săi.

Acest ceva dacă există, să poate cultiva; deaici progresul enorm al omenimei. Dacă nu există, — nu să poate înlocui cu nimic. Dovadă e că: următorul omului cvartar, sau a celui sălbatic de az, poate deveni un *Goethe*; dincontră: și cel mai admirabil exemplar de orangutang sau gorilă etc. ... pelingă toată truda și cultivarea posibilă, — în orcite generațiuni de-arîndul, — nu-l poți trece peste hotarul cunoașterii senzitive, nu-l poți abate din direcțiunea instinctului său. La el mîntea (care să reflecteze, să generalizeze, să abstragă, să inventeze, să progreseze, etc.), este egală cu — zerul.

Așadară relațiune dintre orcare om și orce dobitoc este ca 0: 1; un gol nemărginit. Dacă lucrul stă așa (ceace nu cred că va putea nega cineva), atuncî trebuie să deducem dela efect la cauză; ear nu să căutăm gradațiune acolo, unde nici un fel de asămănare nu poate avea loc.

(Finea va urma).

Arlejtési hirdetemény.

Alólírott község előljárási közhírre teszi, miszerint Petrilova község község ház építése Krassó-Szörény megye törvényhatósági bizottságának 1855 jzkvi/23233 alisp. 1907 számú határozatával 4504 k. 30 f. összegben engedélyeztetett.

Felhivatnak mindazok, a kik a község ház építési munkálatokat elvállalni óhajják, miszerint **f. é. július hó 12-én** d. e. 9 órakor Petrilova község házánál tartandó árlejtésen megjelenjenek. Bánatpénz fejében a kikiáltási ár 10%-a a községi előljárási kezébe az árlejtés előtt leteendő.

Az építési tervek és költségvetés a csukicsi körjegyzői irodában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Petrilova, 1908. évi június hó 6-án.

Nemoján Mina
körjegyző.

Mancsu Jon
2-1
bíró.

2354 sz. tlkvi 1908.

Arverési hirdetemény kivonat.

Az oraviczabányai kir. járásbíró mint telekkönyvi hatóság közhírre teszi, hogy az „Oraviciana r. t.” végrehajthatónak íj. Gyurkicza Péter végrehajtást szenvedő elleni 800 kor. tökekövetelés és jár. iránti végrehajtási ügyében az oraviczabányai kir. járásbíró területén fekvő Krassova községi 203 sz. tjkvben A I. 221. hr. 204 öisz. 1853, 2641, 3265, 3689 hrsz. és az ehhez tartozó 4/2040 erdőrésze, a melyek íj. Gyurkicza Péter nevének állanak 1190 kor., továbbá ugyanazon tjkvben ugyanannak nevének irt. 2637 hrsz. iparföldre 14 korona kikiáltási áron az árverést elrendelte és hogy a fentebb megjelölt ingatlan az **1908. évi július hó 8-ik napján** d. u. 2 órakor Krassova község házánál tartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is el fog adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10%-át vagyis 119 kor. és 1 kor. 40 fillért készpénzben vagy az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyi miniszteri rendelet 8-ik §-ában kijelölt óvadékképes papirban a kiküldött kézhez bánatpénz gyanánt letenni, vagy annak a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kiadta az oraviczabányai kir. járásbíró mint telekkönyvi hatóság 1908. évi április hó 6-ik napján.

Kerekes, kir. aljbíró.

2671 sz. tlkvi 1908.

Arverés hirdeteményi kivonat.

A bozovicsi kir. járásbíró mint tlkvi hatóság közhírre teszi, hogy az Oraviciana r. t. oraviczai cég javára, képv. Dr. Nedelcu János ügyvéd Oraviczán, Pisztrila Zsurka ósopot lakos ellen 2750 korona töke, ennek 1905 évi december hó 3-tól járó 8% kamata 143 kor. 30 fill. már megállapított és a jelen árverési kérvényért 53 kor. 65 fillérben ezennel megállapított, valamint a még felmerülő költségek, továbbá a csatlakozást nyert Stanka Toma kakovai lakos javára 650 kor. s jár., az ósopot gör. kel. egyház javára (képv. Dr. Vladone Samuel ügyvéd) 76 kor. s jár. és Pisztrila férj. Berbentia Zsófia ósopot lakos javára 100 kor. s jár. erejéig bekebelezett követelések kielégítési végett az 1881. évi LX. tcz. 146 §-a értelmében az árverést elrendelte és közzé teszi, hogy a karénsbesi kir. törvényszék területén lévő Ósopot község tkvének 630 sz. lapján fölvetett s Pisztrila Zsurka, Emilia és kisk. Pisztrila Eftimie tulajdonát képező, de az 1881. LX. t.-cz. 156. §-a értelmében egészben elárverezendő következő ingatlanok: 1) 246 hrsz. Szelistye vid. 1 h. 200 □-öl I. o. szántó 173 kór., 2) hrsz. nélkül Padin vid. 530 □-öl kert 70 kor., 3) 198 hrsz. Szelistye vid. 300 □-öl I. o. szántó 305 kor., 4) 387 hrsz. Dragomirjana vid. 1 h. 900 □-öl I. o. szántó 401 kor., 5) 389 hrsz. Sivicza vid. 1 h. 200 □-öl II. o. kaszáló 142 kor., 6) 295 hrsz. Virtope vid. 375 □-öl II. o. kaszáló 30 kor., 7) a 130 sz. 1/168 résznyi malom 10 kor. megállapított kikiáltási áron nyilvános árverés útján elfognak adatni.

Az árverés megtartására határidőül **1908. évi július hó 16-ik** napjának délelőtti 9 órája Ósopot község házához azon megiegyezéssel tűzetik ki, hogy a fent körülírt ingatlanok ezen határnapon a kikiáltási áron alul is el fognak adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át vagyis 17 k. 30 f., 7 k., 30 k. 50 f., 40 k. 10 f., 14 k. 20 f., 3 k. és 1 k.-t készpénzben vagy az 1881., évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyi miniszteri rendelet 8-ik §-ában kijelölt óvadékképes papirban a kiküldött kézhez bánatpénz gyanánt letenni, vagy annak a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Vevő köteles a vételárát három egyenlő részletben és pedig: az elsőt az árverés jogerőre jutása napjától számított 15 nap alatt, a másodikat ugyanazon naptól számított 30 nap alatt és az utolsót ugyanazon naptól számított 45 nap alatt minden egyes vételári részlet után az árverés napjától számított 5% kamatokkal együtt a bozovicsi kir. adóhivatal mint bírói letétpénztárnál fizetni.

A bánatpénz az utolsó részletbe fog számíttatni.

Az árverési feltételek többi pontjaira kebelheti telekkönyvi hivatalban és Prilipecz község előljárási bizottságánál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Bozovics 1908. évi április hó 30-án.

Bartal, kir. jbiró.

Anunț.

Avizez onoratul public bănațean, că în magazinul și atelierul meu din Oravița se pot căpăta

cele mai bune ghete

în întreg ținutul sudbănațean.

Prețuri solide și fixe.

Cizme cum și ghete ortopedice, pentru bal și pentru mirese după măsură, forme engleze, franceze și americane.

Primesc sodali muncitori și de omenie, cum și ucenici din case bune și cu nițică școală.

Cu distincă stimă

Benedict Csongár.

15-15

Casa Corporațiunii Nr. 781

din strada Goldschurf,

se vinde din mână liberă.

Informațiunile se pot căpăta la președintele Corporațiunii *Geza Rupp*.

3-1

Prezidiul.

Cine dorește să facă o călătorie de plăcere ieftină, bună și iute

în 6 zile la America

(Statele unite, Canada și Argentina), acela să ceară îndrumări în românește dela

Falk și Comp.

(secția românească)

Hamburg

Strada Raboisen 30.

52-20

Valea „Bányavölgy“

loc pentru vilegiatură și scaldă Kneipp în Oravița (Banat)

e situată sub Marilla, în mijlocul unei păduri întinse cu brădet.

Aer bogat în ozon, fără praf și apă excelentă de izvoare. Salon de muzică și de lectură, muzică în parc, locuri admirabile pentru excursii. Diferite cure de apă rece, cum și un bassin de înotat de 70 m. de lung. Dușuri-Kneipp, massage și electrizări pentru îmbolnăvirii ale sistemului nervos, cum și pentru îmbolnăvirea vaselor inimii și singelui, a organelor de mistuire și resuflare (astma), reumatism, boale femeiești, dureri de beșică și de răunchi etc.

Medic curant: Dr. Ludovic Méheș (român). Pension complet (vipt, locuință și serviciu): la zi, dela 4 coroane în sus.

Saisonul: dela 1. Mai până la 30. Septembrie.

Prospecte (și în limba română) se capătă la

Direcțiunea băilor „Bányavölgy“
în ORAVIȚA.

X-5

Anunț.

La

Petrăria notariului Teofil Popovici

din Najdás via Fehértemplom

(Krassó-Szörény m.) se capătă

peatră de nisip

de culoare albă și galbînă, de densitate tare ca marmora, mijlocie, și moale.

Această peatră, de care nu se mai află pe alocurea, e foarte bună, nu numai de sculptat orce ornamente la zidiri, ci și strugarul poate face din ea orce obiecte. Marele arhitect **J. Bibel din Oravița** a făcut din peatră de asta pajura regească pe frontispiciul palatului nou al judecătoriei reg. din Verșeț. Are și însușirea, că la ploae, soare și vînt se și mai întărește. — Se vinde per metru cubic, 5-4 cu prețuri detot moderate.

La cererea se trimite și probă gratuit.

Anunț.

Am onoare a încunoștiința p. M. St. dame, că după isprăvirea unui curs la un Salon de dame din capitală, *mă-am deschis aici în locuința mea vișavîs de templu izrailit*

un salon

pentru pălării de dame și de modernizarea pălăriilor.

Primesc spre modernizare, cu prețuri moderate, orce pălării de dame și rog On. Public a se convinge de gustul și serviciul meu culant.

Cu stimă

Hermína Löbl.

3-2

La

Tipografia „Progresul“

din Oravița

se află de vinzare tot felul de tipărituri bisericești, școlare, advocaționale și comunale.